

Werner Schwab

OVERGEWICHT, onbelangrijk: VORMELOOS

Een Europees avondmaal

ÜBERGEWICHT, unwichtig: UNFORM

Vertaling Tom Kleijn

Opvoeringsrechten originele tekst:

Opvoeringsrecht amateur: Deutscher Theaterverlag, Grabengasse 5, 69469 Weinheim

Beroepstoneel: S. Fischer Verlag, Hedderichstr. 114, 60596 Frankfurt/Main

© Copyright Nederlandse vertaling Tom Kleijn 1993

De ruimte

De gelagkamer van een café, dat iets tussen kroeg, snackbar en plattelandspension verbeelt. De afgelopen decennia hebben hun sporen in de ruimte achtergelaten, wat aan de inrichting af te lezen moet zijn. Links de ingang en de juke-box; in het midden de tafels; rechts, aan de lange kant, de tapkast. Men kan dus achter de "bar" kijken. Aan de muren hangen voor een deel vergeelde foto's van bokkers, voetballers, halfnaakte meisjes en honden; op een plank bokalen en clubvlaggetjes; ergens de spaarkast van de vaste klanten; in een hoek een splinternieuw gokautomaat.

Links, aan de iets terzijde staande tafel (tafelkleed, waterglas met bloem) zit het Mooie Paar; ongeveer in het midden een lege tafel. Aan de volgende (peper en zoutstel, mosterd, ketchup, enz, plastic tafelkleed) zitten Karli en Herta en meestal ook Fotzi, aan de rechterszijde resideren Schweindi en Hasi. De waardin werkt voornamelijk achter de tapkast. Jürgen hangt er tegen aan.

Men drinkt wijn of bier, het Mooie Paar sekt.

De taal

Bijzonder duidelijk zou de in meer of mindere mate comfortabele weg moeten zijn, die de spreker aflegt, als hij een object aanspreekt. Spreker en besprokene mengen zich dan overduidelijk en wekken daardoor een "onzuivere" indruk. De daaruit resulterende drek is autonoom en zorgt voor helderheid, maar geen begrip, zo hoopt de auteur.

PERSONEN

JÜRGEN

Een studentikoos type, maar niet jong meer. Ronde bril, halflang haar, eventueel een baard. Meestal lijkt hij onhandig en onzeker.

SCHWEINDI

Een dikkige, onhandige, maar ook weer behendig lijkende man. Leeftijd onbestemd. Hij maakt in zijn totaliteit een tamelijk obscene indruk, zonder dit met expliciete gebaren te benadrukken.

Tijdens het hele eerste en in delen van het derde bedrijf haakt hij een hemelsblauw kruippakje en kauwt op stukken roggebrood.

HASI

Echtgenote van Schweindi. Zij lijkt in zekere zin meedogenloos en manipuleert haar man naar believen. Zij haakt een roze kruippakje.

KARLI

Ruw, maar toch niet harmonisch in zijn lichaamstaal. Absoluut dat, wat men met een "proleet" associëert. Maar toch maakt hij zelfs bij het toeslaan zonder aanleiding de indruk, alsof hij niet goed in elkaar is gezet.

HERTA

Een mens, die een zwaar aangeslagen indruk maakt, ongeveer van de leeftijd van Jürgen. Zij heeft littekens en maakt altijd op een of andere manier een huilerige indruk, desondanks ziet men aan haar, dat zij ooit buitengewoon knap moet zijn geweest.

FOTZI

Ouder dan Herta. Gedraagt zich als een idioot, om zich af te schermen.

Exhibitionistische gebaren, is op de erotische toer, wat totaal mislukt. Korte, geruite klokrok, grotesk ondergoed.

WAARDIN

Stompzinnig, maar schijnt precies te weten, wat ze lekker vindt en wat niet. Zij is in elk geval krachtig gebouwd en maakt een kalme indruk van achter de tapkast, voorzover zij niet sprekend aan de handeling deelneemt.

HET MOOIE PAAR

Extreem aantrekkelijk, uiterst smaakvol gestyled. Zij zitten met hun rug naar de anderen en houden zich met blikken en gebaren uitsluitend met elkaar bezig. Soms kussen zij elkaar teder en raken elkaar met de vingertoppen aan. Tijdens het eerste bedrijf spreken zij geen woord.

In het derde bedrijf zien zij er in principe uit als in het eerste, maar hebben dan wat ordinairs en parvenu-achtigs over zich.

EERSTE BEDRIJF

(Een door Jürgen uitgesproken proost, iedereen drinkt)

JÜRGEN

En weet U, Meneer Schweindi, vaak brengt mijn persoon met mij de hele nacht door, gebogen over mijn sociaalwetenschappelijke studies, want overdag wordt immers een geheel en al niet onaanzienlijk deel van de kinderen van onze stad door mij onderwezen, door mijn bescheiden persoon, die natuurlijk ook nog de hele kinderschriftboel verantwoord dient te corrigeren. En al helemaal niet mag mijn hoogwaardigheidsbekledende arbeidsterrein door een vergeten als onderschatting geplaagd worden. De pedagoog in mij schuwt toch, zichzelf vergetend, geen enkele moeite betreffende het algemene welzijn. Mijn geweten ontzegt zich immers geen verantwoordelijkheid, zoals U weet. Het gewetensvol bedrijven van de eigen verantwoordelijkheid is het uiteindelijk tenslotte, wat het zogenaamde kruis van de mensheid in zijn geheel lichter maakt.

SCHWEINDI

Dat hebt U zeer treffend en geheel met een zweem van schoonheid overzweemd in deze ruimte naar binnen gesproken, Meneer Jürgen. Een verantwoordelijkheidsscherpslijper, zoals U, vermoedt beslist, dat iemand van onze kant zoals ik zich toch van zijn kant voortdurend in een verantwoordelijkheidstoestand bevindt, in zekere zin dag en nacht aan een verantwoordelijkheid geketend. Mijn echtgenote kan dat aan de hand van haar huwelijkservaringen bevestigen, niet waar, Hasi?

HASI

Ja, mijn Schweindi wordt door de verantwoordelijkheid geen seconde uit de ogen en met een rust gelaten.

JÜRGEN

Je moet de mensheid, die immers uit louter mensen bestaat, naar een echt verstand leiden, door hen aan een werkelijk menselijke kennis te helpen, die hen alomvattend gelukkig en daardoor ontstellend verstandig maakt. Je moet in zekere zin een domino-effect van het geluk in werking stellen, totdat weten en geluk geen recidive meer kunnen plegen.

SCHWEINDI

De eindoverwinning van het menselijk verstand staat hoogstwaarschijnlijk allang voor de deur en houdt de deurklink in zijn zegevierende hand.

FOTZI

Dan moet hij maar binnenkomen, de eindoverwinning met zijn geluk, en niet zo'n schuchterheid laten opkomen. Hier kan toch iedereen naar binnen, die geld heeft.

WAARDIN

Maar nu sluit jij je perverse mond, Fotzi, op het moment dat de verstandige mensen met een verstandige taal hun verstandige gedachten naar buiten brengen.

JÜRGEN

Laat U Fotzi rustig haar woorden uit haar lichaam praten, Mevrouw de Waardin. En onze Fotzi heeft in haar tot volle wasdom gekomen kinderlijkheid helemaal niet zo'n groot ongelijk. Je moet het verstand er voortdurend met een grote kennis van overtuigen, dat het permanent naar binnen moet komen. Misschien is het verstand als geluk al in ons midden.

KARLI

Het geluk is een hufter, die blijft steeds buiten, waar het met rust wordt gelaten. Een laffe hond is zo'n geluk.

WAARDIN

Zo'n laag beest als jij heeft het al van de hele natuur uit niet verdiend, dat het door een geluk wordt bezocht. Als je namelijk voortdurend in de gevangenis wordt gesmeten vanwege de lichaamsverwondingen, dan mag je maar een kleine hoop in je borst achterhouden, dat het geluk misschien ooit een brief verkeerd bezorgt.

(Herta lacht en krijgt van Karli een draai om de oren, waar ze nauwelijks op reageert.)

JÜRGEN

Alstublieft niet slaan, Meneer Karli, op een lichaam los slaan is helemaal niet solidair. Je moet in je eigen leven altijd solidair zijn met het hele levensbouwwerk, gewoon met alles, wat er levensvormig uit ziet en gewoon geen onderscheid laten scheuren tussen de levende wezens. Je hebt immers aan alles, wat door één bestaan wordt geëxploiteerd, volledige verplichtingen. Het eenvoudige is, op het hele leven doelend, net zo belangrijk als het oneenvoudige. Weet U, Meneer Schweindi, soms gaat mijn persoon gewoon naar

een eenvoudige worstkraam toe en eet met de werkelijk alleen zogenaamd eenvoudige mensen een goed en slechts vermeend ordinair worstje. Natuurlijk weet ik, dat zo'n worst voor een geestelijk werkend mens geen gezonde voeding kan zijn. Men stelle zich dat eens voor voor het geestelijke oog: meel, bloedplasma, spek, smaakversterkers, fosfaten, etcetera; geen enkele levensnoodzakelijke vitamine. Maar je moet de symboolwaarde van zo'n worst voor je kunnen laten becijferen. Het worstje als metafoor voor een culturele solidariteit, weet U, als goedkope, massale toegang tot het dierlijke eiwit.

KARLI

Onzin, wat een gelul. Een worst is een worst om op te vreten en verder niets.

SCHWEINDI

Bek dicht, men wordt verzocht zich in te houden, Meneer Karl ... Maar dat was een grandioze definitie, Meneer Jürgen, U hebt zonder een menselijkheidsbegrip te schenden daarnet mijn instellingshouding tot het basisvoedingsmiddel brood mede duidelijk gemaakt. Ik heb het massale broodgevoel in mijn lichaam nodig. Brood is van nature heilig, je moet het hoeden als een kostbaarheid. Brood en worst ... grandioos, het lichaam van Onze Lieve Heer en het vlees van de aarde. Hoewel brood voor de mensen gezonder is dan een worst.

KARLI

Brood is zonder meer rotzooi en aan een worst heeft nog niemand zijn dood te danken gehad, tenzij hij in een hap worst is gestikt. Maar dan is hij een sukkelaar of hij praat te veel bij het eten. Alle mensen vreten hun teringworstjes, dat is heel normaal, en alle mensen moeten verrekken op het eind van hun leven, maar niet vanwege de worstjes. En daarom, omdat U een echte onderwijzer bent, Meneer Jürgen, is uw worstjesverhaal een totaal verstoethaspelde rotzooi.

SCHWEINDI

Het is volbracht, U bent verloren, Meneer Karl.

JÜRGEN

U begrijpt mijn bedoelingen niet, beste Meneer Karli, ik vind een worstje als menselijke voorziening gewoon sympatiek, omdat het de mensen met elkaar verbindt. Wij lijden in de hele werkelijkheid toch allemaal aan dezelfde eenzaamheid. En een worstje is een symbool tegen een alleenstaande verkommering, zoals een vlag ook een symbool is. Nou ja, mijn kinderen op school begrijpen dat.

KARLI

Mevrouw de Waardin, een paar kaaskoekjes voor onze Meneer de Onderwijzer, opdat hij niet zo eenzaam is in zijn ingewikkelde leven.

(De Waardin reageert niet, Herta lacht en krijgt van Karli een kus. Fotzi gaat voor Karli staan, tilt met één hand haar rok op en houdt de andere naar hem op.)

FOTZI

Alstublieft wat geld voor de muziek.

(Karli grijpt haar grof tussen de benen en geeft haar een muntstuk. Fotzi huppelt naar de juke-box en zet wat op. Er klinkt een Duitse schlager. Na een halve minuut geeft de Waardin de juke-box een trap en de muziek is afgelopen. Fotzi huppelt naar Jürgen en tilt haar rok op.)

FOTZI

Hoeveel moet ik laten zien, om een worstje helemaal voor mij alleen te krijgen?

JÜRGEN

Maar Fotzi, ik betaal jou toch niet voor het vertonen van jouw intimiteit, jouw intimiteit behoort toch alleen toe aan het jouwige lichaam en verder aan niemand. Mevrouw de Waardin, alstublieft, eenmaal worstje met jus voor Juffrouw Fotzi.

(Fotzi gaat zitten. De Waardin brengt haar een koud worstje en smijt het op tafel. Fotzi speelt er obsceen mee. Schweindi en Hasi schudden geschokt hun hoofd.)

HASI

Goor wijf.

JÜRGEN

Maar daarvoor heb ik jouw worstje niet voor jou betaald, Fotzi. Voor het vreselijkste in het menselijke bestaan wil ik niets door mij betaald weten. Eet toch liever het worstje naar binnen. Als je iets in je maagje hebt, dan kom je op andere gedachten.

HERTA

(staat op, praat met piepende schoolkinderstem)

Ik eet altijd alles netjes naar binnen, anders huilt het kleine Jezuskind om de hongerlijders van deze wereld.

(Karli trekt haar ruw naar beneden.)

SCHWEINDI

Dat was niet mooi van U, Mevrouw Herta, met alle respect ...

HASI

Dat had mijn persoon niet van uw persoon gedacht, Mevrouw Herta.

HERTA

Van mij heeft altijd al iedereen alles niet gedacht, omdat ik altijd alleen maar een inhoud voor de vreemde ogen heb moeten zijn. Als je er mooi uitziet, dan krijgt de wereld het boze oog en jezelf voor jezelf een slechte geur. Je kunt beter helemaal geen geur hebben of stinken, anders komen alle mensen op je huid zitten en onderzoeken, wat er met de huid aan de hand is en wat er onder de huid groeit.

(Karli tikt op zijn voorhoofd.)

KARLI

Ondergepiest heb jij je altijd, voordat ik jou jouw man heb afgenomen, en gejankt heb jij altijd, voordat jij je onderpieste. Twee keer per dag heb jij gejankt bij jouw man en twee keer per dag heb jij je ondergepiest en gestonken heb jij altijd bij jouw onnozele man. Maar in mijn levens-gemeenschap doe jij dat niet meer, mijn lieve Herta, bij mij is het al bijna helemaal afgelopen met het onderpiesen, bij mij pies jij je maar één keer onder, omdat ik namelijk niet zo vaak op jouw lichaam los sla, als die uitvreter van een man van jou. Sinds jij van mij bent, zie je weer, dat jij er als meisje vroeger mooi uitzag, bijna net zo mooi als een echte toneelspeelster.

SCHWEINDI

Uw pedagogische talenten, met betrekking tot de ongetwijfeld moeilijke Mevrouw Herta, wil ik geenszins in een twijfel betrekken, Meneer Karli, maar bent U er zeker van, dat de urine eruit slaan bij Mevrouw Herta een openbaar gunstig gespreksthema tot stand brengt, in een semi-publieke ruimte, zoals een stamcafé nu eenmaal behoort te zijn. In een openbare instelling zou men algemene dingen ter hand moeten nemen, men zou als een voorbeeld het begrip brood kunnen bespreken.

KARLI

(staat opgewonden op)

Ik heb mij op deze wereld nog nooit ondergepiest, geachte Meneer Schweindi.

JÜRGEN

Maar mijne dames en heren, bent U toch niet zo verschrikkelijk, alstublieft niet zo gruwelijk ...

SCHWEINDI

En als een blakende zuigeling ook niet, Meneer Karli?

KARLI

Van mij uit is er nooit een kleine stronchoop geweest. Ik was nog helemaal niet op een wereld, toen ik klein verondersteld was te zijn. Ik was nooit een dik klein Jezuskind zoals U, Meneer Schweindi. Ik kan het mij niet herinneren en wat ik mij niet kan herinneren, dat kan niet hebben bestaan. Daarom heeft Karli zich nooit ondergepiest.

HERTA

In plaats daarvan schijt jij altijd mijn bed in, in jouw dronkenschap.

(Karli pakt haar bij de haren en laat haar geruime tijd niet los.)

KARLI

Jij moet geen overdrijving in de eerlijke mensen naar binnen duwen, Herta, jij moet mooi normaal tegen de mensen verder praten, Herta, of het bekje houden, anders is het bekje kapot.

(Herta jammert.)

HASI

Nu zal zij zich zo meteen weer onderpiesen, huilen doet ze al.

KARLI

(houdt haar nog altijd aan de haren vast)

Hoor je, Herta, bij Karli wordt niet gepiest. Een gevoelig mens zoals Karli gaat dat namelijk in zijn allerbinnenste heel vreselijk raken, als zijn Herta zich gaat onderpiesen.

JÜRGEN

Mijne dames en heren, hiermee bewijst U uw menselijke waardigheid een heel slechte dienst, uw eigen menselijke waardigheid en de menselijke waardigheid van Mevrouw Herta natuurlijk ook. Men moet een vrijheidslievend zielenlandschap zijn binnenruimte in aquarelleren. De menselijke waardigheid in een mens moet je gewoonweg erkennen zoals de dagelijkse weersgesteldheid, dan kun je je er niet beledigend tegenover gedragen. Tegenover een weersgesteldheid zou je je ook niet beledigend gedragen. Je vloekt weliswaar soms op een weersomslag, maar men neemt tenslotte zijn weersbeïnvloed-baarheid ter kennis en wordt niet handtastelijk ...